

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
2025-2026 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILI

II. DÖNEM I. YAZILI MAZERET SINAVI (ÜLKE GENELİ ORTAK)
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
10. SINIF

**SABAH
OTURUMU**

Adı ve Soyadı :
Sınıfı / Şubesi :
Öğrenci Numarası :

Aldığı Puan

ÖĞRENCİLERİN DİKKATİNE!

1. Bu soru kitapçığında 8 soru bulunmaktadır ve sınav süresi 40 dakikadır.
2. Cevaplarınızı, soruların altında boş bırakılan yerlere yazınız.
3. Sınav 100 tam puan üzerinden değerlendirilecektir. 1 ve 2. sorular 10 puan; 3 ve 4. sorular 12 puan; 5. soru 14 puan; 6. soru 9 puan; 7. soru 8 puan; 8. soru 25 puan değerindedir.

1. • Gece boyunca beynimi kemiren düşünceler sabahın ilk ışıklarıyla kaybolmaya başladı.
• Çocukluğundan beri müzikle ilgilenen Ahmet'in bu yarışmayı kazanacağı bal gibi belliydi.

Bu cümlelerdeki altı çizili deyimlerin cümleye kattığı anlamı yazınız. Bu deyimleri cümlelerdeki anlamına uygun olacak biçimde birer cümlede kullanınız. (10 puan)

Beynini kemirmek:

Cümle:

Bal gibi:

Cümle:

Cevap:

Beynini kemirmek: "Rahatsızlık vermek, huzurunu kaçırmak." anlamına gelen ifadeler. (3 puan)

Cümle: Beynimi kemiren o belirsizlik yüzünden saatlerce düşündüm ama bir sonuca ulaşamadım. (2 puan)

Bal gibi: "Şüpheye yer bırakmadan, çok iyi, adamakıllı." anlamına gelen ifadeler. (3 puan)

Cümle: O eski makineyle bu işi başaramayacaklarını bal gibi de biliyorduk. (2 puan)

2. Küçük kardeşini Şiran'da kendi vekili yaptı ve kendisi Karadağ kışlağı ve Gökçe yaylalarına doğru gitti. Büyük kurultay topladı, büyük bir topluluk bir araya getirdi, büyük bir şölen vermek için altından, çok büyük bir çadır kurdurdu. O ziyafette yüz yirmi bin koyun, bin kısrak ile on sekiz bin sığır kesti. Türkçede göl dedikleri üç havuzun birini şerbet, diğerini süt, ötekini de saf bal ile doldurdu ve herkesin onlardan yemesine müsaade etti. Hatta hesaba gelmeyecek kadar süslü kemer, kemerlerden daha çok ve onlara uygun altından ve gümüşten kılıç bağışladı. Memleketini, kabiliyetlerine göre çocuklarına taksim etti.

Bu metnin hangi disiplinlerle ilişkili olduğunu metinden birer örnek vererek açıklayınız. (10 puan)

Cevap:

- Coğrafyayla ilgilidir. (3 puan)

Örnek: Şiran / Karadağ kışlağı / Gökçe yaylaları (2 puan)

- Sosyolojiyle ilgilidir. (3 puan)

Örnek: Büyük kurultay topladı, büyük bir topluluk bir araya getirdi, büyük bir şölen vermek için altından, çok büyük bir çadır kurdurdu. / O ziyafette yüz yirmi bin koyun, bin kısrak ile on sekiz bin sığır kesti. / Türkçede göl dedikleri üç havuzun birini şerbet, diğerini süt, ötekini de saf bal ile doldurdu ve herkesin onlardan yemesine müsaade etti. / Hatta hesaba gelmeyecek kadar süslü kemer, kemerlerden daha çok ve onlara uygun altından ve gümüşten kılıç bağışladı. / Memleketini, kabiliyetlerine göre çocuklarına taksim etti. (2 puan)

3. Deniz, tiyatronun kulisinde sırasını beklerken ellerinin buz kestiğini hissediyordu. Kalbi göğüs kafesine sığmıyor, ürkek bir kuş gibi çırpınıyordu. Ezberlediği tüm cümlelerin bir anda zihninden silinip gittiğini düşünüyordu, dili tutulmuştu. "Acaba şimdi eve mi dönsem?" diye içinden geçirdi. Etrafındaki diğer oyuncuların neşeli fısıltıları ona anlamsız bir uğultu gibi geliyordu. Sahneye çıkmak, aşılması imkânsız dev bir duvar gibi önünde duruyordu. Sahneye çıkıp sahne ışıkları üzerine vurduğu ve ilk cümlesini söylediği an, o buz kesen ellerine bir sıcaklık yayıldı.

Bu metne göre Deniz'in sahneye çıkmadan önceki duygu veya düşüncelerine dair iki çıkarımınızı metinden kanıtlar göstererek yazınız. (12 puan)

Cevap:

- "Heyecanlıdır. / Korku duymaktadır. / Endişelidir. / Streslidir." anlamına gelen ifadeler.

Kanıt: Kalbi göğüs kafesine sığmıyor, ürkek bir kuş gibi çırpınıyordu. / Ezberlediği tüm cümlelerin bir anda zihninden silinip gittiğini düşünüyordu, dili tutulmuştu. / Sahneye çıkmak, aşılması imkânsız dev bir duvar gibi önünde duruyordu.

- "Öz güven eksikliği duymaktadır. / Başarısız olacağını düşünmektedir." anlamına gelen ifadeler.

Kanıt: Ezberlediği tüm cümlelerin bir anda zihninden silinip gittiğini düşünüyordu, dili tutulmuştu. / "Acaba şimdi eve mi dönsem?" diye içinden geçirdi.

- "Kaçma düşüncesi vardır." anlamına gelen ifadeler.

Kanıt: "Acaba şimdi eve mi dönsem?" diye içinden geçirdi.

NOT: Bu cevaplardan ikisini yazan tam puan alacaktır. Yazılan her duygu veya düşünce için 3'er puan, kanıtlar için 3'er puan verilecektir.

4. **I. Metin**

Günümüzde pek çok kişi edebiyatımızın büyük yazarları hakkında bilgi sahibi değil. Refik Halit'in inanılmaz güzellikteki, akıcılıktaki zengin Türkçesini hatırlatmaya çalıştığınızda "Refik Halit kim?" diye soruyorlar. Kimileri Refik Halit'i günümüzün tanınmış bir köşe yazarı sanıyor; neyse, en azından bir "yazar" olarak biliyorlar. Çünkü siyaset adamı, milletvekili, bakan sananlar da var. Bu durum Refik Halit'le de sınırlı değil ayrıca. Sabahattin Ali'nin "Kürk Mantolu Madonna"sının şarkıcı Madonna'yı anlattığını sananlar mı dersiniz yoksa "Aşk-ı Memnu" dizisinden sonra Halit Ziya'nın, dizinin kitabını yazdığını sananlar mı? Peki, siz de bu gruptan mısınız?

II. Metin

Çalışanların rolleri günümüzde giderek belirsizleşmekte, iş ve özel yaşam arasındaki ayırım ortadan kalkmaktadır. Çünkü küresel ekonomi, çalışanların, iş hayatlarına çok daha fazla önem vermesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Artan teknolojik değişimlerle birlikte çalışma biçimleri de değişmekte, çalışmaya ilişkin mekân ve zaman önemini yitirmektedir. Bunun sonucunda da birçok çalışanın mesai saatleri dışında da çalışmak zorunda kaldıkları görülmektedir.

Bu metinler "içerik, dil ve anlatım" yönünden incelendiğinde hangisinin söyleşi olduğu söylenebilir? İki gerekçe göstererek açıklayınız. (12 puan)

Cevap:

I. metin söyleşidir. (4 puan)

Gerekçeler:

- Okuyucu ile konuşuyormuş gibi samimi bir dille yazılmıştır. / "Bu durum Refik Halit'le de sınırlı değil ayrıca. Sabahattin Ali'nin 'Kürk Mantolu Madonna'sının şarkıcı Madonna'yı anlattığını sananlar mı dersiniz yoksa 'Aşk-ı Memnu' dizisinden sonra Halit Ziya'nın, dizinin kitabını yazdığını sananlar mı?" gibi ifadeler nedeniyle karşılıklı bir konuşma havası sezilir. "Peki, siz de bu gruptan mısınız?" ifadesi karşılıklı konuşma havası vermektedir.
- Yazar herhangi bir kanıt sunma gereği duymadan kişisel görüşlerini açıklamıştır. / "Refik Halit'in inanılmaz güzellikteki, akıcılıktaki zengin Türkçesini hatırlatmaya çalıştığınızda" gibi öznel ifadeler yer verilmiştir.
- Soru cümlelerine yer verilmiştir.

NOT: Gerekçelerden ikisini yazan 8 puan alacaktır.

5. Binlerce yıldır, içinde bulunduğumuz zorlu koşulları aşmak temel kaygımız oldu. Ağır yükleri kaldırmak için basit kaldıraçlar, uzak mesafelere ulaşmak için tekerlek, iletişimdeki engelleri aşmak için alfabe geliştirdik. Günümüzde bilgisayarlar zihinsel yükümüzü hafifletirken ulaşım ağları fiziksel mesafelerin sıkıntısını yok etti. Elimizdeki akıllı telefonlar, klimalar veya hızlı trenler, daha birçok şey özünde aynı amaca hizmet ediyor. Her icat, aslında bir zorluğa karşı ustaca geliştirilen bir kalkan oldu.

Bu metnin ana düşüncesini yazınız. (14 puan)

Cevap:

"İcatlar, insanların kendi hayatlarını kolaylaştırma isteğiyle ortaya çıkmıştır." anlamına gelen ifadeler. (14 puan)

6 ve 7. soruları aşağıdaki metinlere göre cevaplayınız.

I. Metin

Bir bardak su gibi çalkandı dünya;
Söndü istikâmet, yıkıldı boşluk.
Al sana hakikat, al sana rüya!
İşte akıllılık, işte sarhoşluk!
...
Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,
Benliğim bir kazan ve aklım kepçe,
Deliler köyünden bir menzil aşkın,
Her fikir içimde bir çift kelepçe.

II. Metin

Zamanı durdururum yüreğimde,
Sensiz geçtiği için,
Akrep yelkovana küskündür.
Şu bozuk saat çalışsa benim için ölümdür.
Bil ki akrep yelkovanı geçerse,
Atan bu yüreğim durur.
Bırak bozuk kalsın, hiç değilse,
Bir bozuk saattir yüreğim, hep sende durur.

6. Necip Fazıl Kısakürek, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde “mistik ve metafizik” derinliğiyle çağdaşlarından ayrılan özgün bir şairdir. Diğer şairler dış dünyayı, toplumsal sorunları veya doğayı anlatırken o, odağını insanın iç dünyasına çevirmiş; korku, ölüm ve varoluş sancısı gibi temaları işlemiştir. En büyük farkı, soyut kavramları nesnelerle somutlaştırarak anlatabilmesidir. Şiirde ahenge önem vermiş ve hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.

Bu bilgiden hareketle numaralanmış şiirlerden hangisi Necip Fazıl Kısakürek’e ait olabilir? İki gerekçe göstererek açıklayınız. (9 puan)

Cevap:

I. şiir Necip Fazıl Kısakürek’e aittir. (3 puan)

Gerekçeler:

- Soyut kavramlar, nesnelerle somutlaştırılmıştır. / “Söndü istikâmet, yıkıldı boşluk Benliğim bir kazan ve aklım kepçe, Her fikir içimde bir çift kelepçe.” dizelerinde olduğu gibi soyut kavramlar somutlaştırılmıştır.
- Mistik ve metafizik bir konu işlenmiştir.
- 11’li hece ölçüsü kullanılmıştır.

NOT: Gerekçelerden ikisini yazan 6 puan alacaktır.

7. Metinlerde altı çizili dizelerdeki edebî sanatları yazınız. (8 puan)

Her fikir içimde bir çift kelepçe:

Akrep yelkovana küskündür:

Cevap:

Her fikir içimde bir çift kelepçe: Teşbih / Benzetme (4 puan)

Akrep yelkovana küskündür: Teşhis / Kişileştirme / İstiare (4 puan)

8. Şehrin merkezinde yaşlı bir çınar ağacı olduğunuzu hayal ederek bir hikâye yazınız. (25 puan)

Hikâyenizi yazarken;

- şehrin değişimine sessizce tanıklık ettiğinizi açıkça ortaya koymaya,
- kültürel mirasa bağlılığın önemini vurgulamaya,
- tutarlı bir olay örgüsü oluşturmaya,
- en az 8 cümleden oluşmasına

dikkat ediniz.

Örnek cevap:

Bundan yüz elli yıl önce köklerimin hemen yanında toprak bir yol ve mahallenin küçük bir çeşmesi vardı. Bugün etrafımız gri kaldırımlar ve bitmek bilmeyen araç trafiğiyle kuşatılmış durumda. Geçen hafta, şehrin modernleşme projesi kapsamında gelen işçiler, etrafımdaki o eski ve bakımsız betonları kırıp toprağımın nefes alabileceği geniş bir alan açmaya başladılar. Benim ve hemen yanı başımdaki çeşmenin de bulunduğu alana modern bir sanat merkezi inşa edilmeye başlandı. Binanın açılış günü geldiğinde şehrin en yaşlı sakinlerinden biri geldi. Yanında getirdiği, elli yıl önce gölgemde çekilmiş siyah beyaz bir fotoğrafı girişteki panoya astı. İnsanlar galeriden çıkıp dallarımın gölgelediği ahşap banklara oturduğunda geçmişin o eski çeşme başı sohbetleri modern bir dille yeniden canlanmaya başladı. Şehir değişmiş, binalar yükselmişti ama ben bu yeni dokunun içinde eski ile yeniyi birbirine bağlayan en somut köprü olarak yerimi almıştım.